

فصلنامه علمی تخصصی فقه و حقوق معاصر

سال هفتم، شماره شانزدهم، تابستان ۱۴۰۰، ص ۴۲-۶۵

حقوق ورزشی در ایران^۱

دکتر پیمان عباسیان^۲

چکیده

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اصل سوم به صراحت از تربیت بدنی به عنوان یکی از مهم ترین راستای نیل به اهداف نظام نامبرده و دولت را موظف نموده که با به کارگیری تمامی امکانات از این وسیله نیز استفاده نماید. قانون مجازات اسلامی با الهام از قانون اساسی حوادث ناشی از عملیات ورزشی را مشروط به رعایت مقررات و انطباق با موازین شرعی به موجب بند ث ماده ۱۵۸ از علل موجهه به شمار آورده است. سوابق فقهی، فتاوی صادره، نظرات مشورتی و دکترین های موجود، دیدگاه های متفاوتی را مطرح کرده اند که در این مقاله به بررسی تفصیلی آن ها پرداخته شده است. بحث حقوق کیفری مربیان ورزش از دیر باز مطرح بوده است و تاکنون مقالاتی نوشته شده است و با توجه به اینکه مربیان ورزشی از حقوق کیفری در حوزه ی خود بی اطلاع و یا کم اطلاع هستند این مقاله می تواند بعنوان راهنمایی در جهت استفاده آموزشی برای مربیان ورزشی باشد.

کلید واژه ها: مسئولیت کیفری، مربیان ورزشی، خطای ورزشی، حقوق ورزشی.

^۱ - تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۲۰

^۲ - سرپرست پژوهشگاه سازمان حقوقدانان بدون مرز و مدرس دانشگاه

مقدمه

در جهان کنونی، ورزش یکی از راههای مؤثر تربیتی و اخلاقی بویژه برای جوانان است، وسیله ای که روز به روز چهره ی علمی بیشتری پیدا می کند، ورزش همزاد بشر و همراه او در گذر روزها بوده است. برای ورزش آغازی نمی تواند است زیرا بشر از آغاز آفرینش، برای ماندن و زیستن نیاز به جنبش ماهیچه های خویش داشته و تا فرجام زندگی، ورزش همسفر او خواهد ماند. در یک سخن ورزش پاکزاده نیاز زندگی بشر است که با چرخش گیتی به پختگی امروز رسیده است.

امروزه ورزش دیگر بازی و سرگرمی نیست، بلکه، ورزش پیشه، تجارت و صنعت است. ورزش، اکنون، دارای ارزش و اهمیت فراوانی در جامعه است و دارای ابعاد گوناگون اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فردی است.^۱

از بعد سیاسی چه در درون مرزها و چه برون مرزها، ورزش دارای جایگاه والانی است. و پیروزی در میدان های ورزشی وسیله ی مفیدی برای تبلیغ و اثبات اعتبار ملی است و به همین جهت بودجه های کلان و نیروهای انسانی فراوانی برای پیشرفت ورزش و توفیق در میدان ها صرف

۱- مجموعه کلمات قصار حضرت رسول اکرم (ص)، مترجم: پاینده، ابوالقاسم و تهج الفصاحه. ص ۴۱۳.

۲- قمی، عباس. مفاتیح الجنان. فرازی از دعای کمیل، ص ۱۰۷.

۳- ایت اله خمینی، صحیفه ی امام، ۱۵۱/۱۸.

می شود. دولت های گوناگون با سرمایه گذاری در ورزش می کوشند، اقتدار خویش را به جهانیان اثبات کنند. گاه ورزش صحنه کنشهای سیاسی دول متخاصم است. کناره گیری ورزشکاران ایرانی از رقابت با ورزشکاران اسرائیلی تبار نمونه ای از چنین کنشهایی است. انحراف افکار عمومی از مسائل جاری به وسیله تبلیغات گسترده در ورزش و استفاده ابزاری از ورزشکاران در جریان انتخابات از دیگر ابعاد اهمیت ورزش در سیاست است. ورزشکاران نمایندگان غرور ملی و ارزشهای مردم ملل خویش هستند. این اهمیت روز افزون باعث شده است که اندیشمندان حقوقی متمایل به تأسیس رشته ی خاصی با عنوان «حقوق ورزشی» شوند و شرط بندی بر روی پیش بینی نتیجه بازی ها و ترویج مدهای مو و خالکوبی ها از آثار و اهمیت ورزش در مسائل اجتماعی است. ورزش ابزار سلامت اجتماعی و سعادت نوع بشر می تواند نقش مؤثری در پیشگیری از ناهنجار اعتیاد و درمان آن دارد و دول با کفایت و مدبر با سرمایه گذاری بر روی ورزش تکلیف خود را در برابر مردمان خود به انجام می رسانند. اهمیتی که ورزش در جهان کنونی دارد موجب گردیده است تا موضوع علوم گوناگون مانند: جامعه شناسی، پزشکی، مدیریت و... قرار گیرد.

حقوق نیز همپای دیگر علوم به بررسی این پدیده اجتماعی پرداخته است. در کشور ما در زمینه حقوق ورزشی نو پا است و رویه ی قضایی، چندان که باید به این پدیده ی مفید اجتماعی و مبارزه با خطر های ورزش نپرداخته است.

بر این اساس به لحاظ فراگیر بودن مسائل ورزشی در دنیا و به دلیل تبلیغات جهانی مبنی بر عدم توجه کافی اسلام به ورزش ضرورت دیده شد که مشخصات و سیمای کلی ورزش در اسلام از لحاظ فقهی و حقوقی مورد بررسی قرار گیرد و تنظیم و عرضه شود.

هر چند که در خصوص مقررات مربوط به مسائل ورزشی به ویژه حقوق ورزشی در کشور ما متأسفانه کار نشده است و این رشته، رشته بسیار جوانی است که البته در مورد ضوابط حاکم و آیین نامه هایی که تعیین شده است عمدتاً از کشور های صاحب نظر خارجی استفاده شده است. حتی در ورزش کشتی که ورزش اصلی ما به حساب می آید.^۱

۱- منابع اصلی حقوق ورزشی

قواعد حقوقی، فرآیند نیروها و قدرت های مختلفی است که در هر جامعه وجود دارد که به این نیروها اصطلاح منابع حقوق گفته می شود. نقش هر یک از این نیروها در هر کشور متفاوت است.

منابع حقوق عبارتند از قانون اساسی، عرف، رویه قضایی، دکترین.^۲

حالا این سؤال مطرح می شود که آیا در قانون اساسی از ورزش به صراحت نام برده شده است یا این که مشروعیت خود را به طور غیر مستقیم از قانون اساسی بدست می آورد؟ که در یک گفتار به بررسی این سؤال می پردازیم.^۱

۱- ساریخانی، عادل، حقوق و تکالیف ورزشی، نشریه: بصیرت ۳۰ و ۳۱.

۲- آقائی نیا، حسین، حقوق ورزشی، ص ۱۳

۱-۱- قانون اساسی

در کشور ما ، قانون مهمترین منبع حقوق است و قدرت آن را با سایر منابع نباید برابر دانست ، ولی همه متونی که به نام قانون مشهور است از حیث اعتبار برابر نیست ، و سلسله مراتبی بین آنها وجود دارد که در مرحله ی نخست باید مورد توجه قرار گیرد .^۱

قانون اساسی به مجموعه قواعدی اطلاق می شود که مبین نهاد های فرهنگی ، اجتماعی ، سیاسی و اقتصادی جامعه ایران بر اساس اصول و ضوابط اسلامی است و به بیان دیگر مجموعه قواعدی که شکل حکومت، اختیارات قوای مملکت ، حقوق افراد جامعه و آزادیهای آنها و بطور کلی خطوط کلی یک کشور را تعیین و ترسیم می نماید .

در اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تربیت بدنی رایگان و ایجاد امکانات و تسهیلات آن از وظایف دولت بر شمرده شده است .^۲

با دقت در مفاد این اصل نکات ذیل قابل درک است :

بند اول : تربیت بدنی یا ورزش به صراحت یاد شده است و این نشانه جایگاه بسیار مهم ورزش در میان اساسی ترین نهاد های کشور هاست به عبارت دیگر ورزش به آن درجه دارای اهمیت است که در قانون اساسی یعنی مهمترین سند حقوقی کشور یا جایگاه اساسی ترین نهاد های کشور قرار گرفته است .^۳

۱ - کاتوزیان، ناصر، مقدمه ی علم حقوق و مطالعه در نظام حقوقی ایران ، ص ۱۲۱.

۲ - بند ۲ اصل سوم قانون اساسی .

۳ - آقای نی ، حسین و حقوق ورزشی ، ص ۱۵ .

بند دوم: قرار دادن ورزش در ردیف آموزش و پرورش و آموزش عالی نشان می دهد که از دیدگاه قانون اساسی، ورزش یک نهاد فرهنگی برای نیل به هدف تربیت انسان مورد نظر نظام است و نه یک نهاد مادی و مجموعه ای از حرکات بدنی.^۱

بند سوم: ورزش در عرض آموزش و پرورش قرار دارد و نه در بطن و یا طول آن و این بدان معناست که ورزش از نظر اهمیت در نیل به اهداف نظام نقشی مستقل و حیاتی دارد و بخشی از آموزش و پرورش نیست. قوانین و مقررات مربوط به حقوق ورزشی باید همگام و همسو با قانون اساسی باشند و قوانین و آیین نامه های مخالف قانون اساسی ممکن است توسط شورای نگهبان و دیوان عدالت اداری رد و باطل شوند.

۱-۲- قوانین عادی

در تقسیم بندی که از حقوق ورزشی خواهد شد چه گرایش کیفری آن، چه گرایش خصوصی آن، به قوانین عادی رجوع می شود. در بخش جزایی به قانون مجازات اسلامی و علی الخصوص بندش ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی استناد می شود. در بخش مسئولیت مدنی در ورزش قواعد عمومی مسئولیت و قانون مدنی و قانون مسئولیت مدنی و سایر قوانین مرتبط مورد بررسی و استفاده قرار می گیرد.

۱- پیشین، ص ۱۶.

۲- منابع فرعی حقوق ورزشی مبحث اول:

۲-۱- عرف ورزشی

عرف ورزشی نیز از جمله منابع حقوق ورزشی است. در مسئولیت مدنی اینکه چه عملی تقصیر^۲ است عرف ورزشی معین می کند. قصد و عمد و خطا را در ورزشها عرف ورزش تعیین می کند. سیستمهای نقل و انتقال بازیکن نیز تا حد فراوانی از عرف و عادت میان باشگاهها و بازیکن سرچشمه گرفته است. شاید بهترین دلیل این ادعا تقلید دیگر کشورها از عرفهای حاکم بر سیستمهای نقل و انتقالات بازیکن از همدیگر باشد.

۲-۲- آیین نامه ها

منظور از آیین نامه، مقرراتی است که از سوی مقامات ذیصلاح ورزشی وضع شده اند و این آیین نامه ها به ساختار سازمان ورزشی کشور، چگونگی انجام بازیها و رقابت های ورزشی و مقررات مربوط به نقل و انتقالات بازیکنان هستند. این آیین نامه ها باید از لحاظ قواعد ماهوی مطابق و موافق قوانین اساسی و عادی مملکتی باشند در صورت مخالفت آن با موازین، هر کس می تواند ابطال آنها را از دیوان عدالت اداری بخواهد.

۳- ورزش؛ عملیات ورزشی و خطاهای ناشی از آن

۳-۱- تعریف ورزش و ورزشکار

ورزش عبارتست از حرکت های منظم و مکرر بدنی که برای دستیابی به توانایی و ورزیدگی در راستای اهداف گوناگون که بهترین آن ها، نشاط و تندرستی بدن است انجام گیرد.

بنابر این حرکات نامنظم و نسنجیده، مثل بعضی از بازی ها و تفریحات ورزش محسوب نمی شوند.^۱

در لغت، ورزش اسم مصدر از ورزیدن که به معنای کار کردن، کوشیدن، کاری را پیایی کردن می باشد و ورزش به معنای کار پیایی، پیایی کاری را برای تمرین و عادت حرکت دادن، پیایی اعضای بدن برای تقویت اعصاب و عضلات هر گونه عمل و حرکتی که برای تقویت اعضا و به منظور حفظ تندرستی به تنهایی یا دسته جمعی انجام داده شود.^۲

علت تعریف ورزشکار، آوردن کلمه «عملیات ورزشی» در ماده مذکور است. در بند ث ماده ۱۵۸ اشاره صریحی به مرتکب و به عبارت دیگر کسی که حادثه را ایجاد کرده، ننموده و فقط با ذکر «عملیات ورزشی» به طور ضمنی نظر خود را رسانده است بی گمان مرتکب این حادثه کسی جز ورزشکار نیست و در واقع، فاعل عملیات ورزشی همان کسی است که اصطلاحاً ورزشکار گفته می شود.

ورزشکار در مفهوم خاص کسی است که دارای توانایی های بدنی یا مهارت های ورزشی در سطح بالایی است.^۳

۲-۳- تعریف عملیات ورزشی

۱ - هاشمی نور بخش، حسن، ورزش در اسلام، قم: سیط تیر ۱۳۸۴ ص ۱۷.

۲ - عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران: انتشارات امیر کبیر، ص ۱۱۸۹.

۳ - پیشین، ص ۳۱.

مراد از عملیات ورزشی آن گروه از اقداماتی است که در چارچوب یک ورزش انجام می گیرد.^۱ لذا به اعمالی که خارج از چارچوب یک ورزش صورت گیرند عملیات ورزشی تلقی نمی گردند مثلاً اعمال یک ورزشکار در بیرون از وقت مسابقه و یا وقتی که بازی یا مسابقه به علتی قطع شده باشد. البته گستره عملیات ورزشی می تواند شامل فعالیت های ورزشی در زمان گرم کردن هم بشود.^۲

۳-۳- تعریف خطای ورزشی

خطا در لغت به معنای نادرست، ناراست، ضد صواب و گناهی که از روی عمد نباشد و نیز به معنای سهو و اشتباه است.^۲

ولی آن چه که بایستی تعریف و تبیین شود لغت حوادث ورزشی است که در ماده مذکور آمده است. مقنن با استعمال واژه حوادث، کلیه نتایج مجرمانه ناشی از عملیات ورزشی که به طور معمول چرم به حساب می آید را در شمول ماده ۱۵۸ قرار داده است. حادثه می تواند از ضرب و جرح ساده شروع و به شکستگی، نقص عضو، از کار افتادن عضو، زوال منافع، دایم، فقدان یا نقص یکی از حواس یا زوال عقل و بالأخره مرگ منتهی گردد. بنابر این لغت حوادث نسبت به خطا اعم است و مصادیق بیش تری را در بر می گیرد. لذا شدت و ضعف نتیجه ای حاصله از عملیات ورزشی علی الأصول تأثیری پر جرم بودن یا نبودن آن ندارد.^۳

۱ - پیشین، ص ۲۲

۲ - پیشین، ص ۵۵۹

۳ - آقای نی، حسین، حقوق ورزشی، تهران، نشر میزان، ۱۳۸۰، ص ۲۲.

در مجموعه مقررات ورزشی، بارز ترین مصداق مقررات ناظر بر خطا های ناشی از عملیات ورزشی، هر ورزش اصولاً یک مجموعه مدونی است که تحت عنوان قوانین یا مقررات تهیه و در اختیار فدراسیون یا هیأت ها قرار دارد. هر گاه ورزشکار از این قوانین در حین بازی تخلف کند و بر روی ورزشکار دیگر ایجاد حادثه ای نماید خطا خواهد بود. عبارت دیگر هر حرکت ورزشی که خطرناک، مخالف شئون ورزشی یا خلاف اخلاق ورزشی بوده نیز خطا محسوب می گردد. پس می توان گفت مراد از حوادث ورزشی تمامی جرائم و شبه جرائمی است که توسط ورزشکاران، معلمین، مربیان، مدیران، تماشاگران سازندگان و تولید کنندگان لوازم و تجهیزات و امثال آنها به طور مستقیم یا غیرمستقیم در رابطه با ورزش انجام می گیرد. موضوع این وقایع ممکن است سلامتی، جان، اموال، حیثیت، شرافت و سایر حقوق قانونی اشخاص باشد که در محدوده ورزش به نحوی حضور دارند.^۱

۴- مفهوم مسئولیت و افراد مسئول در حقوق ورزشی

حقوق ورزشی کیفی یکی از گرایشهای علم حقوق است که به بررسی حقوقی حوادث در ورزش می پردازد. منظور از حوادث ورزشی جرائم و شبه جرائمی است که توسط ورزشکاران، معلمین، مربیان، مدیران، تماشاگران و سایر سازندگان وسایل ورزشی انجام می گیرد. موضوع این وقایع ممکن است سلامتی، جان، اموال، حیثیت، شرافت و سایر حقوق قانونی اشخاص می باشد که در محدوده ی ورزش به نحوی حضور دارند از لحاظ حقوق ورزشی در کشور ما متأسفانه کار نشده است و این رشته، رشته بسیار جوانی است که البته در مورد ضوابط حاکم و

^۱ - پیشین، ص ۳۱.

آیین نامه هایی که تعیین شده است عمدتاً از کشور های صاحب نظر خارجی استفاده شده است. حتی در ورزش کشتی که ورزش اصلی ما به حساب می آید.^۱

۱-۴- مبانی نظری مسؤلیت کیفری ناشی از عملیات ورزشی

به علت طبیعت تند و خشن برخی از ورزشها، گاه به یک یا چند نفر از بازیکنان آسیب وارد می شود و حتی ممکن است به فوت شخص مصدوم بیانجامد. آیا می توان مرتکب را مجازات کرد؟

در این خصوص اقوال مختلفی وجود دارد از آن جمله :

مبحث اول : نظریه مبتنی بر عدم وجود قصد مجرمانه^۲ : عده ای کوشش کرده اند حوادث ناشی از این گونه ورزشها را به لحاظ فقدان قصد مجرمانه غیر قابل مجازات بدانند .

در سال ۱۹۱۲ رأیی از یکی از دادگا ههای استانهای فرانسه صادر شده که طبق آن «جرائم معمولی ضرب و جرح به لحاظ احساس کینه ای است که مهاجم نسبت به طرف مقابل دارد ، در حالی که این احساس کینه برای یک بازیکن فوتبال... وجود ندارد و این بازیکن فقط کار و وظیفه ی خود را انجام می دهد»^۳.

۱ - نجفی، علی، قوانی و مقررات و جرائم ورزشی، نشریه ورزش دانشگاه انقلاب، ص ۱۸۰.

۲ - نوربها، رضا، زمینه حقوق جزای عمومی، ص ۳۰۸.

۳ - پیشین، ص ۳۰۸.

مبحث دوم: نظریه مبتنی بر اجازه قانون و عرف و عادت: «رویه قضایی جراحات ناشی از

ورزشها را به شرط مطابقت با مقررات بازی با اجازه سنت توجیه می کنند.»^۱

دلیل حقیقی و واقعی عدم مجازات ورزشکاران این است که در واقع قوانین و عرف و

عادت اجازه چنین اعمالی را در موقع بازی داده و به علت ورود ضربات، بازیکن قابل تعقیب

نیست. قوانین و عرف و عادت هم اگر اجازه ی چنین ورزشهایی را داده و حتی تشویق هم می

کند، به علت حفظ دفاع ملی است که آنها را مشروع شناخته است... .

اما اگر بازیکنی در هنگام بازی، قواعد و مقررات را نادیده گرفته باشد به علت ضربات

وارد خطا کار است و چون بی احتیاطی و بی مبالاتی کرده قابل تعقیب بوده و در اینجا نمی توان

به قوانین و عرف و عادت استناد جست.^۲

مبحث سوم: نظریه مبتنی بر اجازه ی قانون و آداب و رسوم اجتماعی: بعضی حقوقدانان

معتقدند: «تصویب بندت ماده ۱۵۸ قانون راجع به مجازات اسلامی از نظر قضایی رافع بسیاری از

معضلات و نابسامانیها و در عین حال یک بیمه کامل است. به عبارت دیگر این ماده یک

مصونیت قضایی به ورزشکار اعطاء کرده است و این امتیاز کوچکی نیست»^۳

به همین دلیل و با توجه به هدف ورزش که همانا پرورش جسمانی و تقویت روحیه سالم

در افراد کشور است که آن هم با فراهم ساختن امکانات ورزشی و جلب توجه نسل جوان به

ورزش میسر است. بنابراین عده ای از حقوقدانان معتقدند که نفع اجتماعی ایجاب می کند که

۱ - گاستون استفانی، ژرژ لواسورو برتار بولوک، حقوق جزای عمومی، ترجمه: دادبان، حسن، ج ۱، ص ۴۹۲.

۲ - شامبیاتی، هوشنگ، حقوق جزای عمومی، ج ۱، ص ۳۷۳.

۳ - آقای نیا، حسین، حقوق ورزشی و مسئولیت های قانونی آن، حقوق ورزشی، ص ۴۲.

صدمات استثنایی ناشی از عملیات ورزشی وقتی ضمن رعایت موازین و مقررات ورزشی حادث شود از شمول مقررات جزائی خارج اند^۱

مبحث چهارم : نظریه مبتنی بر رضایت مجنی علیه : در توجیه صدمات ناشی از عملیات ورزشی بر این نظریه مبتنی بر رضایت مجنی علیه تکیه کرده اند. از جمله این که چون جامعه این ورزش ها را به رسمیت شناخته است . در صورتیکه با رضایت طرفین انجام گیرد و در اثنای آن صدمات و جراحاتی به طرفین وارد آید و یا حتی منجر به فوت یکی از مسابقه دهندگان شود طرف دیگر فاقد مسئولیت جزایی خواهد بود.^۲ برخی دیگر معتقدند که بدون تردید شرکت اختیاری صدمه دیده در مسابقات ورزشی ، دلیل بر قبول ضمنی خطرات ناشی از حوادث ورزشی تلقی خواهد شد. بنابر این احراز رضایت ضمنی مجنی علیه از طرف مراجع کیفری ، غیر مسئول شناختن مقصر در عملیات ورزشی ضروری است . در غیر این صورت هر گاه معلوم شود که شخص تحت تأثیر خدعه و نیرنگ دیگری و بر خلاف میل و رضای خویش به انجام عملیات ورزشی کشیده شده و صدمه ای دیده باشد ، از شمول حکم این بند خارج است.^۳

به نظر میرسد نظر دوم صحیح تر است یعنی ، اگر بازیکن در حدی که قانون و عرف و عادت اجازه داده باشد آسیبی به طرف مقابل وارد کند مورد تعقیب قرار نمی گیرد ولی اگر عمداً آسیب رساند مورد تعقیب است .

۲-۴- مسئولیت مدیران ورزشی به معنای خاص

۱ - گلدوزیان، ایرج، بایسته های حقوق جزای عمومی، ص ۱۳۸.

۲ - محسنی، مرتضی، دوره حقوق جزای عمومی، ج ۳، ص ۱۸۵.

۳ - صالح ولیدی، محمد، حقوق جزای عمومی، ج ۲، ص ۲۱۳.

از دیدگاه حقوق و مسئولیتهایی که قانون در ورزش متوجه مدیران می نماید مدیر به کسی اطلاق می شود که «به هر نحوی از انحاء در اداره امور ورزشی چه از باب نیروی انسانی و چه در موضوع امکانات و تجهیزات و وظیفه رهبری و نظارت را به عهده گرفته است و قصور او در انجام وظیفه اش چنانچه موجب وقوع حادثه گردد مسئولیت جزائی آن مدیر را به همراه خواهد داشت. این اشخاص عبارتند از مدیران ادارات ، مدیران ورزشگاهها ، سرپرستان تیمها ، مربیان معلم ورزش و امثال آنها»^۱.

آنچه مسلم است ، انتخاب مربیان ، کارکنان باشگاه ، استخدام پزشکان باشگاه ، تجهیزات و امکانات ورزشی و برنامه های باشگاه ها همه به انتخاب مدیر یا مدیران باشگاه صورت می گیرد و در این صورت تقصیر هر یک از این افراد موجب مسئولیت مدیران ورزشی خواهد بود که طبق اصول کلی مسئولیت کیفری ناشی از عمل دیگری آنها اگر مسبب با واسطه شناخته شوند فقط باید جبران خسارت کنند و اگر حادثه به سبب مسئولیت مستقیم آنان بوجود آید به تنهایی دارای مسئولیت کیفری خواهند بود . به عنوان نمونه انتخاب و استخدام پزشکی که در طب ورزشی مهارت ندارد یک اقدام بی احتیاطی محسوب می شود و در صورت بروز حادثه ناشی از قصور پزشک ، مدیر باشگاه مشترکا به جبران خسارت همراه با پزشک مسئول است.

اما اگر مدیر باشگاه تجهیزات خطرناک خریداری کند و در پی استفاده از این تجهیزات ورزشکار مصدوم گردد ، در صورت جمع شرایط عمومی راجع به مسئولیت کیفری مدیر دارای مسئولیت کیفری خواهد بود .

۱ - آقائی نیا، حسین، پیشین، ص ۴۵.

۳-۴- مسئولیت داوران

داوران گروهی از مدیران ورزشی هستند که وظیفه اداره ی بازیها به عهده آنان است . اما اداره بازی یک مفهوم عام و کلی است که قضاوت یکی از ارکان آن محسوب می شود و لذا انحصار مسئولیت داوران به تشخیص خطا، یک عقیده نادرست است .

مقررات ورزش های مختلف از یک نظر متضمن دو محور کلی است : اولاً ، تکالیف و ثانیاً، اختیارات . در بررسی وظایف داوران مندرج در آیین نامه های مختلف ورزشی و جمع بندی اصولی این بررسی ها مشخص می گردد که داوران وظایفی از قبیل پیشگیری از وقوع حوادث ، جلوگیری از تشدید نتایج حوادثی که اتفاق افتاده است را نیز به عهده دارند .

وظایف داوران را بطور کلی با توجه به مقررات و عرف ورزشی می توان در موارد ذیل

خلاصه نمود :

الف) داوران مسئول جلوگیری از بروز برخوردها و تنشهای بین بازیکنان از لحظه ورود تا ترک زمین می باشند .

ب) داوران باید بازی را طبق مقررات اداره کنند . حالتهای غیر ورزشی ممکن است در حین یک مسابقه ورزشی رخ دهد. این رفتار به محض مشاهده اولیه آثار توسط داوران متوقف و چنانچه نیاز باشد از مأمورین انتظامی جهت حفظ آرامش استفاده نمود . در زمینه عملکرد نامطلوب داور می توان مصادیق قضاوتهای بد، اجازه انجام مسابقه در زمین بازی با شرایط

نامساعد، اجازه به ادامه بازی علی رغم شرایط جوی خطرناک و بالاخره عدم بازدید از کیفیت تجهیزات مورد استفاده بازیکن اشاره کرد.^۱

در آیین نامه انضباطی معاونت فنی و امور فدراسیون ها در ماده ۲۰ به تخلفات و تنبیهات داوران اشاره کرده است که در ۸ بند آنها را در صورت تخلف به مجازاتهایی از قبیل توبیخ کتبی، محرومیت از قضاوت، تنزل از مقام داوری، ابطال کارت داوری در سطح ملی و پیشنهاد و ابطال کارت داوری به فدراسیون جهانی می باشد.

به موجب قوانین جزایی و حقوقی هیچکس نمی تواند از عواقب تخلف قانونی خود خواه عمدی باشد، خواه غیر عمدی مصون بماند و داوران نیز همانند سایر افراد جامعه در قبال هر گونه بی احتیاطی در انجام وظایف خود ضامن خواهند بود.

اینک به مقررات بعضی از ورزشها در مورد وظایف داوران اشاره می کنیم:

شنا ماده ۱-۲: سر داور بر تمام مقام های برگزار کننده نظارت و تسلط دارد او می تواند گفته ها و نوشته های آنها را تأیید کند و در نظر گرفتن موارد ویژه و کلیه دستور ها و قوانین آنها را هدایت و راهنمایی کند. او باید قوانین و تصمیمات فیما را با قدرت اجرا نماید.^۲

کشتی - ماده ۱۴ الف: هیات داوری کلیه وظایف پیش بینی شده در مسابقات کشتی و همچنین مقررات ویژه احتمالی که در هنگام سازماندهی برخی از مسابقات وضع می گردد را به انجام می رساند.^۱

^۱ - چامپیون، جونیور، مبانی حقوقی ورزشها، ترجمه: حسین آقای نیا، ص ۹۹.

^۲ - قوانین بین المللی شنا، به نقل از آقائی نیا، حسین، حقوقی ورزشی، ص ۸۹.

فوتبال: طبق قانون پنجم برای قضاوت هر بازی یک داور تعیین می گردد . وظیفه اختیارات

و اقتدار او از زمانی که داخل زمین بازی می شود آغاز می گردد.^۲

اختیارات داور در مورد مجازات بازیکنان حتی در مورد خطا هایی که هنگام خارج شدن

توپ و یا توقف توپ در زمین انجام می گیرد گسترش می یابد . تصمیمات داور درباره خطا های

انجام شده باید بدون توجه به نتیجه بازی باشد باید قوانین را به مورد اجرا بگذارد.^۳

واتر پلو ماده ۹-۱: کنترل مطلق بازی در دست داوران است . اقتدار آنها نسبت به بازیکنان

در تمام مدت جریان بازی و تا زمانی که داوران و بازیکنان در تمام مدت جریان بازی و تا زمانی

که داوران و بازیکنان در محدوده استخر هستند اعمال می شود.^۴

بسکتبال: طبق ماده ی ۱۹ داوران بازی را بر طبق قوانین مربوطه اداره خواهند کرد.^۱

۱ - آخرین مقررات بین امللی داوری کشتی، پیشین، ص ۸۹.

۲ - احسانی فر، محمد ، قوانین و مقررات فوتبال و فدراسیون بین المللی فوتبال ، فیفاء.

۳ - قانون اول در مورد ابعاد زمین می باشد که به شکل مربع مستطیل و طول خط کناری باید از طول خط دروازه بیشتر باشد. قانون دوم در مورد توپ و خصوصیات توپ است که باید کروی شکل و از چرم و مواد مناسب دیگری ساخته شده باشد در مسابقات قهرمانی که از طرف فیگاریا کنفدراسیون ها برگزار می شود، تأیید توپ باید دارای آرم مخصوص باشد و اگر توپ در حین بازی خراب شود بدون اجازه ی داور نمی توان آنرا تعویض نمود قانون سوم در هر بازی ، تعداد بازیکنان هر تیم در زمین بازی و نباید از ۱۱ نفر بیشتر باشد و یکی از این ۱۱ نفر باید دروازه بان باشد. اگر تیمی کمتر از ۷ بازیکن داشته باشد. بازی شروع نمی شود . در همه مسابقات و قبل از شروع مسابقه اسامی بازیکنان ذخیره باید به داور ارائه شود . بازیکنان ذخیره ای که اسمشان در لیست ذخیره ها نباشد، نمی توانند در آن مسابقه شرکت کنند. اگر بازیکن جانشین بدون اجازه داور وارد زمین بازی شود داور باید بازی را متوقف کند و به او اخطار و کارت زرد می دهد و از او می خواهد که از زمین بازی خارج شود و قانون چهارم بازیکن نباید از تجهیزات با پوشاکی که برای خودش با سایر بازیکنان خطرناک باشد (مثل جواهرات استفاده کند. اگر داور بازیکنی را به خاطر نقض از قوانین تقاضا کرده است از بازی خارج شود ، بدون اجازه داور وارد (یا مجددا وارد زمین بازی شود و داور باید به او اخطار و کارت زرد دهد احسانی فر، محمد، قوانین و مقررات فوتبال ، فدراسیون بین المللی ، فیفاء

۴ - مقررات بین المللی واترپلو به نقل از آقائی ، حسین، حقوق ورزشی، ص ۸۹.

یکی از مسئولیتهای داور در مسابقه بوکس که وظایف داور وسط را حفظ امنیت مسابقه دهندگان و جلوگیری از آسیب دیدگی به طور معمول می باشد، داور به وظیفه خود عمل ننماید، مثلا stop را به موقع اعلام نکند و به همین خاطر طرفین دچار آسیب دیدگی شوند، در صورت اثبات داور وسط مقصر می باشد»^۲.

۴-۴- مسئولیت پزشک در عملیات ورزشی

یکی دیگر از افرادی که در دایره فعالیتهای ورزشی می تواند مسئولیت داشته باشد پزشک تیم است. پزشک تیم، پزشکی است متعهد به ارائه خدمات حرفه ای طبی به ورزشکاران که تمام یا قسمتی از دستمزد او توسط موسسه یا یک شخص حقوقی به جز بیمار یا خانواده او تأمین می گردد.^۳ پزشک تیم نیز در صورت عدم انجام وظایف قانونی و قرار دادی خود مسئول واقع می گردد.^۳ با توجه به طرف قرار داد بودن پزشک با باشگاه و مسئول و متعهد بودن او در مقابل ورزشکار، مبحث تحلیلی حقوقی در باب قراردادها و ایجاد حق به نفع ثالث را مطرح می کند.

انتخاب و استخدام پزشکی که در طب ورزشی مهارت ندارد یک اقدام بی احتیاطی محسوب می شود و در صورت بروز حادثه ناشی از قصور پزشک، مدیر باشگاه مشترک به جبران خسارت همراه با پزشک مسئول است.

۱ - قوانین بین المللی بسکتبال، ص ۳۸ به نقل از آقائی نیا، حقو ورزشی، ص ۸۸.

۲ - حقوق ورزشی مسئولیت های قانونی ورزشکاران داوران، مربیان، در ورزشهای رزمی، نشریه هنرهای رزمی، فروردین ۸۱، ص ۲.

۳ - چامپیون، جونیور، مبانی حقوقی ورزشها، ترجمه آقائی نیا، حسین، ص ۱۱۲.

۵-۴- مسئولیت مدیران ورزشی و باشگاهها به جهت نقض ایمنی ورزشگاهها

مسئولیت مدیران باشگاهها به جهت نقض ایمنی ورزشگاه ها مالکین یا متصرفین اماکن ورزشی در قبال تقصیر در طراحی، ساختار نگهداری، تعمیر امکانات ورزشی نیز مسئولند.^۱

مسئولیت مدیران ورزشی شامل رعایت و توجه به شرایط ایمنی اماکن ورزشی نیز می باشد.

بررسی آیین نامه ها، اساسنامه ها و مقررات ورزشهای مختلف نشان می دهد که مربیان، سرپرستان وظیفه دارند در بررسی و بازرسی شرایط مکانی که ورزشکار در آنجا به فعالیت ورزشی مشغول است دقت کافی بعمل آورند تا عاری از هرگونه خطر می باشد.

البته اماکن ورزشی و مسئولیت های آن از جنبه قانونی، منحصر به فضاهایی نیست که فعالیت ورزشی در آن جریان دارد بلکه کلیه محلهایی که به نحوی با فعالیت های ورزشی مربوط می گردند هر چند که استفاده از آنها ورزشی نباشد در محدوده این بحث قرار می گیرد مانند: رختکن ورزشکاران یا جایگاه تماشاگران.

نتیجه گیری

حقوق ورزشی شاخه ای جدید از حقوق است که به بررسی آثار حقوقی ناشی از عملیات ورزشی می پردازد. ورزش به عنوان یک پدیده اجتماعی، با توجه به توسعه روز افزون آن در ملل مختلف اکنون به عنوان موضوع بسیاری از علوم، مورد بررسی قرار می گیرد. حقوق نیز به موازات رشد اجتماعی ورزشی به نظام مند کردن این پدیده اجتماعی همت گمارده است. بحث

^۱ - حقوق ورزشی ورزشکاران، داوران، مربیان، در ورزشهای رزمی، نشریه هنرهای رزمی، فروردین ۸۱، ص ۲.

مسئولیت مدنی ورزشکاران ، معلمین ، مربیان ، مدیران ورزشی ، تماشاگران ، سازندگان و تولید کنندگان لوازم

ورزشی یا مباحث جزائی در خصوص عملیات ورزشی... از مباحث مهم حقوق ورزشی است .

حقوق ورزشی به مجموعه مطالبی اطلاق می شود که وظایف ، اختیارات و مسئولیتهای قانونی همه کسانی را که به نحوی با فعالیتهای ورزش درگیر هستند ، روشن می سازد . به عبارت دیگر مطالعه حقوق ورزش، به جامعه ورزش می آموزد که چگونه باید در فعالیتهای ورزشی مشارکت نمود تا حوادث ناشی از آن، مسئولیتهای قانونی را که نهایتاً به مجازات ، محرومیت از حقوق اجتماعی و جبران ضرر و زیان منتهی می شود ، متوجه آنها نسازد .

از دیدگاه حقوقی ، قوانین ورزشی را می توان به دو گروه اصلی تقسیم کرد:

گروهی از قواعد که ساختمان اصلی بازی های ورزشی را احاطه و اداره می کند در واقع قوانین بازی و اجرای درست هر شاخه ای از فعالیت های بدنی است ، مانند این که در بازی فوتبال جز دروازه بان ، بازی کنان دیگر حق ندارند با دست توپ را هدایت کنند ، بازی باید در محدوده ی معین زمین ورزشی جریان یابد ، حمله به دروازه بان ممنوع است و مانند اینها تخلف از این قواعد « خطای ورزشی » است و ضمانت اجرای ویژه ای به عنوان مجازات متخلف را به همراه دارد .

۲- گروه دیگر قواعد، که بعضی مراقبت‌ها و احتیاط‌های ویژه را بر بازیکنان تحمیل می‌کند و هدف آنها تأمین ایمنی بازیکنان به هنگام مسابقه و پرهیز از خشونت و انتقام‌جویی و سالم‌سازی محیط ورزشی است.

حقوق ورزشی، در اصل، یک شاخه حقوقی مختلط است. که در یک مفهوم عام به دو بخش تقسیم می‌شود:

۱- حقوق ورزشی کیفری

۳- حقوق ورزشی خصوصی قبل از بحث، لازم است منابع حقوقی ورزشی مورد بررسی قرارگیرد.

فهرست منابع و مآخذ

- ۱- مقررات بین‌المللی داوری کشتی
- ۲- قوانین بین‌المللی بسکتبال
- ۳- مقررات بین‌المللی واترپلو
- ۴- آقائی‌نیا، حسین، حقوق ورزشی، چاپ پنجم، انتشارات نشر میزان، بی‌جا، تابستان ۱۳۸۱.
- ۵- آقای‌نیا، حسین، حقوق ورزشی و مسئولیت‌های قانونی آن، چاپ اول، تهران، ۱۳۶۹.

- ۶- احسانی فر، محمد، قوانین و مقررات فوتبال و فدراسیون بین المللی فوتبال، فیفاء، چاپ اول، موسسه نشر علم و حرکت، تهران، ۱۳۸۲.
- ۷- خمینی، روح الله، مکاسب محرمه، ج ۲، قم، محرم الحرام، المطبعه العلمیه، ۱۳۸۱.
- ۸- چامپیون، جونیور، والتر، مبانی حقوقی ورزشها (مسئولیت مدنی)، ترجمه: حسین آقای نیا، چاپ اول، بی جا، انتشارات کمیته ملی المپیک جمهوری اسلامی ایران، بهار ۱۳۷۴.
- ۹- ساریخانی، عادل، حقوق و تکالیف ورزشی، نشریه: بصیرت ۳۰ و ۳۱.
- ۱۰- شامبیاتی، هوشنگ، حقوق جزای عمومی (مسئولیت کیفری)، ج ۱، چاپ اول، کتابخانه گنج دانش، تهران ۱۳۷۶.
- ۱۱- ولیدی، محمد صالح، حقوق جزای عمومی، ج ۲، چاپ اول، مرکز نشر داد، تهران، ۱۳۷۲.
- ۱۲- عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران: انتشارات امیر کبیر،
- ۱۳- قمی، عباس. مفاتیح الجنان. فرازی از دعای کمیل، موسسه امام هادی (ع)، قم، ۱۴۱۵.ق.
- ۱۴- کاتوزیان، ناصر، مقدمه ی علم حقوق و مطالعه در نظام حقوقی ایران، ناشر شرکت سهامی انتشار، چاپخانه حیدری، ۱۳۸۵.
- ۱۵- گاستون استفانی، ژرژ لواسورو برتار بولوک، حقوق جزای عمومی، ترجمه: دادبان، حسن، ج ۱، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ۱۳۸۳.

- ۱۶- گلدوزیان، ایرج، بایسته های حقوق جزای عمومی، چاپ سیزدهم، نشر سیزدهم، نشر میزان، بی جا، ۱۳۸۵.
- ۱۷- محسنی، مرتضی، دوره حقوق جزای عمومی، ج ۳، چاپ اول، کتابخانه گنج دانش، تهران، ۱۳۷۶.
- ۱۸- نجفی، علی، قوانی و مقررات و جرایم ورزشی، نشریه ورزش دانشگاه انقلاب، ۱۳۷۶.
- ۱۹- نوربها، رضا، زمینه حقوق جزای عمومی، چاپ دوم، نشر کانون وکلای دادگستری، چاپ دوم، ۱۳۷۵.
- ۲۰- هاشمی نور بخش، حسن، ورزش در اسلام، قم: سیط تیر ۱۳۸۴.